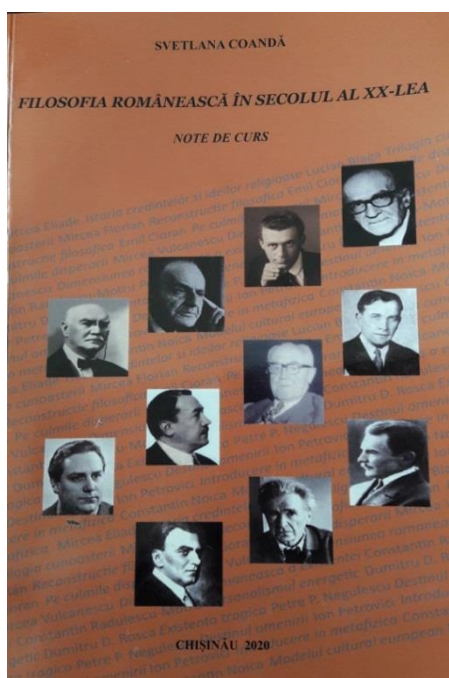

Valoros îndrumar în istoria filosofiei românești contemporane

Svetlana COANDĂ

FILOSOFIA ROMÂNEASCĂ ÎN SECOLUL AL XX-LEA. NOTE DE CURS

(Chișinău: CEP USM, 2020. 171 p.)

Actualitatea lucrării doctorului habilitat în filosofie Svetlana Coandă *Filosofia românească în secolul al XX-lea* are teme social-cultural unice ca valoare. După momentul istoric al Marii Uniri a tuturor românilor începe era nouă. Evenimentul a consolidat într-un tot organic trecutul ce se înscrie în tradiție, prezentul ca îngemănare cu concomitentul european și viitorul ca destin creator de cultură. Acesta implică viață spirituală în înfăptuirea marelui ideal de unitate națională ca destin istoric.

Prin filosofia românească, cum a conștientizat M.Eminescu: „Momentul întâi, poporul învață a cugeta, momentul al doilea, cugetă asupra lui însuși, al treilea, cugetă asupra lumii întregi și pentru lumea întreagă. Cel dintâi e receptiv, cel de al doilea emancipă individualitatea națională... făcând-o a cugeta asupra ei înseși, al treilea, în fine, e floarea de aur ce lucește lumii întregi” (Manuscrisul 2257, f.26v.). Prin actele de cugetare se vigorează sentimentul patriotic, ocrotindu-l împotriva nostalgicilor revizionisti, adepți ai restaurării vechii ordini. Iar „floarea de aur ce lucește lumii întregi”, după cum ne demonstrează conținutul Notelor de curs *Filosofia românească în secolul al XX-lea* prin cei 11 reprezentanți ai filosofiei românești în secolul al XX-lea, s-a format, fără excepție, în spiritul filosofiei europene, completând-o.

Cu toate acestea, filosofia românească cu valorile ei inestimabile rămâne marea necunoscută nu doar pentru străini, ci și pentru intelectualii de la noi. O parte a vinei o poartă sistemul educațional care neglijează faptul că istoria filosofiei, așa cum demonstrează protagoniștii lucrării dnei S.Coandă, este istoria perfecționării idealurilor omenești pe baza culturii spirituale, adică a cuceririlor științifice, artistice și practicilor religioase, ridicate de reflecțiile filosofice la rangul de principii ordonatoare ale vieții.

Lucrarea *Filosofia românească în secolul al XX-lea*, elaborată de S.Coandă, începe, după cum e și firesc, cu evidențierea trăsăturilor esențiale ale filosofiei românești din sec. XX. Trăsătura determinantă a filosofiei românești din a doua jumătate a sec. XIX și din sec. XX, după cum a demonstrat autoarea și în monografia *Valori filosofice naționale în context european* (2003), e că se formează în cadrul școlii filosofice occidentale, fără a nega propriile tradiții culturale și condiții de dezvoltare. Măsura îmbinării acestor momente a creat deosebiri care au determinat orientările și criteriile de clasificare ale manifestării în cadrul filosofiei românești.

Conform cronologiei manifestării, autoarea împarte filosofii studiate în trei grupe: generația vârstnică în frunte cu Constantin Rădulescu-Motru, urmat de Petre P.Negulescu și Ion Petrovici. Ei sunt bine plasați în instituțiile de cultură, îndeosebi universități. Scriu lucrări valoroase în filosofie, nu doar comparabile cu ale celor din Occident, ci chiar depășindu-le. Astfel, după cum relatează autoarea, C.Rădulescu-Motru a fost influențat de noile descoperiri din fizică și de filosofia germanului W.Ostwald, care a ridicat energetismul la rangul de principiu central al filosofiei sale, dar care susținea că faptele universale „se succed într-o ordine liniară, precum cere legea degradării energiei”. Spre deosebire de acesta, la filosoful român faptele universului lasă să se întrevadă „finalitatea imanentă, cerută de conservarea personalității – asta în primul rând. În rândul secund, la W.Ostwald energetismul filosofic e configurat „pe baza abstracțiilor mecaniciste”, iar la C.Rădulescu-Motru „pe baza realului trăit de personalitate” (p.21). În al treilea rând, la filosoful român personalismul energetic este epilogul motivului personalist apărut în Grecia antică și promovat prin înțelepciune de stoici; continuat de viziunea creștină, care lasă pe planul doi înțelepciunea și apelează la sentimentul iubirii ce deschide personalității oricui drumul spre salvarea de moartea totală. Astfel, în personalismul energetic al lui

C.Rădulescu-Motru, demonstrează autoarea, omul, prin voință, credință și înțelepciune a desăvârșit strădaniile culturii europene de performanță.

Generația matură este co-produsul generației vârstnice și al profesorilor universitari din Germania, în primul rând, dar și din Austria și Franța. Din rândul acesta autoarea, dna S.Coandă, își oprește atenția asupra operelor unor filosofi precum Mircea Florian, Dumitru D. Roșca și Lucian Blaga cu cele 15 lucrări incluse de el în *Testamentul* din 25 august 1959. Meritul lucrării dnei S.Coandă constă în atragerea atenției prin scoaterea în prim-plan a unuia dintre cei mai valoroși, dar și cel mai puțin cunoscut și chiar și mai puțin înțeles filosof român – Mircea Florian. Mă refer la lucrările menționate de autoare: *Reconstrucția filosofică* (1943) și *Recesivitatea ca structură a lumii* (în 2 volume, editate postum: vol.1, 1983; vol.2, 1989). Ca și profesorul său C.Rădulescu-Motru, M.Florian preia marile teme ale filosofiei europene. În prima lucrare cu titlul deplin menționat de autor în *Prefață* (1943) – *Experiența ca principiu de reconstrucție a filosofiei*, după modelul kantian, mizează pe o filosofie deschisă la toate chemările vieții ce ar depăși unilateralitățile filosofiei raționaliste și empiriste etc. În acest scop M.Florian își fondează propria filosofie care se bazează pe experiența ce include nu doar cunoașterea științifică, ci și „viața în toate aspectele ei: morală, artă, religie”. În *Recesivitatea ca structură a lumii*, M.Florian supune reflecției filosofice realul: existența, cunoașterea, lumea valorilor prin cupluri conceptuale ce pătrund structura lumi: materie-formă, rațional-irational, viață-moarte etc., numindu-le „dualități recesive”. Termenii au valoare și putere inegale; unul îl determină pe celălalt, dar al doilea are o semnificație, o valoare superioară primului. Unitatea lor face ca structura lumii să fie disimetrică. Factorul recesiv, mai fragil, dar mai semnificativ, aduce originalitate, neliniște și tragism lumii. Spre exemplu, o confruntare recesivă dintre o rațiune ce nu refuză realul situației și o iubire ca grijă de celălalt poate da naștere astăzi unei filosofii terapeutice a neliniștii tragice – temă preluată ulterior de filosoful român D.D. Roșca.

Contemporan cu aceștea, dar se separă de grupa sa de vârstă – Nae Ionescu, cu deschidere deosebită spre tânăra generație. Printre cei investigați de dna S.Coandă în cadrul acestei generații figurează: Nae Ionescu în calitate de mentor, Mircea Eliade, Mircea Vulcănescu, Emil Cioran și Constantin Noica.

Dat fiind obiectul specific al istoriei filosofiei, aceasta, spunea Constantin Noica, se dezvoltă „autopovestindu-se” în noi condiții social-culturale de către subiecți cu experiențe noi. Și odată ce filosofia – „dragoste de înțelepciune” – își capătă înțelepciunea prin trăire și nu prin transmitere, ca în procesele învățării de noi informații de la alții, fiecare *Temă* din lucrare este însoțită și de o scurtă biografie. Scurtă dar necesară pentru a pătrunde în esența filosofiei autorului ce a lansat-o. La fel, la fiecare *Temă*, pentru a produce ordine logică în expunerea mulțimii de informații, sunt indicate, conform metodologiei cercetării și expunerii conținutului materialului, concepte-cheie.

Dat fiind faptul că dna profesor Svetlana Coandă a pătruns în esența ideilor analizate nu doar cu rațiunea, ci și cu inima – filosofia română fiindu-i deosebit de dragă – lucrarea de filosofie românească contemporană, lecturată de mine, m-a adus la concluzia incontestabilă de a o propune pentru editare, pentru a fi accesibilă și pentru alții: profesori, doctoranzi, masteranzi și studenți. Nivelul teoretico-metodologic, conținutul bogat și valoros, maniera adecvată de expunere a materialului fac firească recomandarea lucrării dnei S.Coandă în calitate de *Îndrumar în Istoria filosofiei românești contemporane*. Prin autorii selectați și lucrările reprezentative autoarea indică „bornele” spirituale în drumul pătrunderii în universul filosofiei românești, univers care ar prinde bine însănătoșirii mintale și spirituale a mult-pătimitului suflet personal și național.

Vasile ȚAPOC,
profesor universitar, doctor habilitat în filosofie